

В історичній науці вже давно стало аксіомою твердження, що озброєні зіткнення мають бути гранично чітко регламентовані, бо відсутність правил ведення війн знищує у сторін, що їх ведуть, будь який людський початок. Проте тільки з другої половини XIX століття була встановлена міжнародно-правова регламентація військових дій і юридичні заборони на використання у військових діях заборонених методів і засобів ведення війни, за злочинні порушення яких міжнародне право покладає на винуватих осіб кримінальну відповідальність. У той же час, в міжнародному гуманітарному праві не існує вичерпного і юридично визначеного повного переліку військових злочинів, зібраного в єдиному нормативному правовому акті. Нині здебільшого переліки військових злочинів містяться в різних міжнародних Конвенціях.

У 1998 році була зроблена спроба створення узагальненого переліку військових злочинів в ст. 8 Римського Статуту Міжнародного кримінального Суду (МКС), проте їх формулювання не призначені для того, щоб імплементувати їх в норми звичайного права. Бо об'єктивна сторона злочину в кожному конкретному випадку повинна виводитися з тієї матеріальної норми міжнародного гуманітарного права яка була ймовірно порушена [1, с. 53].

Відсутність вичерпного переліку військових злочинів, нормативних підстав їх кваліфікації військових злочинів, що здійснюються протиборчими сторонами збройного конфлікту створює певні складнощі для правозастосовної практики і їх розслідування.

Для того, щоб визначитися з розумінням того, які злочини поєднані родовим поняттям «Військові злочини», визначити міжнародні нормативні підстави кваліфікації військових злочинів, що вчиняються протиборчими сторонами збройного конфлікту, необхідно провести аналіз джерел міжнародного права загалом і міжнародного кримінального права зокрема.

Так, у ст. 38 Статуту Міжнародного суду ООН визначені наступні джерела права, на підставі яких Суд зобов'язаний вирішувати передані йому для розгляду спори:

- а) міжнародні конвенції, як загальні, так і спеціальні, які встановлюють правила, безперечно визнані державами – сторонами конфлікту;
- б) міжнародний звичай як доказ загальної практики, визнаної в якості правової норми;
- в) загальні принципи права, визнані цивілізованими націями;
- г) судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй в якості допоміжного засобу для визначення правових норм.

Уявляється, що перераховані у вказаному переліку джерела міжнародного права слід вважати загальноприйнятими такими джерелами, принаймні, для держав-членів ООН. Правила інтерпретації міжнародних договорів містяться в двох конвенціях: Віденській конвенції про право міжнародних договорів (1969) і Віденській конвенції про право договорів між державами і міжнародними організаціями або міжнародними організаціями (1986).

Міжнародний договір може бути укладений з будь-якого питання, але не може вступати в протиріччя з основними принципами міжнародного права, зобов'язаннями держав-членів ООН, а також імперативними нормами міжнародного права. При цьому дія міжнародного договору поширюється тільки на сторони, що беруть участь в ньому, за винятком випадків, коли його норми стали частиною міжнародного звичайного права, тобто нормами, загальноприйнятими і загальнообов'язковими за своєю суттю.

Більше того, деякі діяння, що визнаються військовими злочинами, є такими не в силу порушень норм міжнародного гуманітарного права, а внаслідок порушення засадничих принципів міжнародного права (наприклад, вербування, використання, фінансування і

навчання найманців). У преамбулі міжнародної конвенції про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням навчання найманців (1989) злочинність цих діянь як військових злочинів обумовлена тим, що найманці вербуються, використовуються, фінансуються і навчаються, «для діяльності, що порушує такі принципи міжнародного права, як суверенна рівність, політична незалежність, територіальна цілісність держав і самовизначення народів».

Таким чином, міжнародному праву відомі випадки прямого визнання військовими злочинами діяння, що порушують загальновизнані норми міжнародного права, незалежно від прямого визнання їх такими в міжнародному гуманітарному праві (зокрема, в Додатковому протоколі I, що визначає значення терміну «найманець», вказується, що найманець не має захисту, оскільки не признається ні комбатантом, ні військовополоненим).

Система міжнародного правосуддя, на відміну від національних систем, не є структурою, що складається з судових органів, які знаходяться між собою відносно ієрархічної субординації, і включає різні суди, що мають різну юрисдикцію і засновані по різних приводах різними міжнародними організаціями або групами держав. При цьому по відношенню один до одного ці суди не є вище або нижчестоящими, здійснюючи свою діяльність паралельно, незалежно один від одного. Однак доволі часто сторони процесу в обґрунтування своїх позицій посиляються на рішення інших судових органів, і суди вимушені піддати аналізу прецедентне право міжнародних, національних, кримінальних та інших судів, що добре видно при аналізі рішень Спеціальних трибуналів ООН, які часто обґрунтовують свої рішення посиланнями не лише на свої попередні рішення, але і на рішення інших судових органів.

Враховуючи, що міжнародне кримінальне право значною мірою складається зі звичаєво-правових норм, роль судових рішень в його тлумаченні, застосуванні і розвитку надзвичайно велика. Це зумовлює високе значення «переконливого» або «авторитетного» (persuasive authority) прецеденту в системі міжнародного кримінального правосуддя [2, с. 110].

Таким чином, на наш погляд, для системи міжнародного кримінального правосуддя може бути встановлена доктрина прецеденту усередині кожного суду, а судові рішення одного суду мають значення для іншого суду лише тому, що з конкретного питання вже є обґрунтоване і переконливе рішення іншого.

Щодо такого джерела міжнародного права як доктрина, то вона в істотному ступені сприяє роз'ясненню міжнародно-правових норм, що підтверджується практикою міжнародних кримінальних судів, де посилання на праці відомих юристів зустрічаються в їх визначеннях, рішеннях і вироках.

Крім того, існує корпус безпосередніх джерел міжнародного кримінального права як самостійної галузі, що становлять окрему групу і виникли в процесі розвитку міжнародного кримінального права. Це статuti та інші найважливіші документи міжнародних судів і трибуналів, їх прецедентне право, а також корпус міжнародних договорів, що регулюють правовідносини в галузі боротьби з міжнародними злочинами. Таким чином, виходячи з вищевикладеного, саме відсутність нині певного переліку військових злочинів, нормативних підстав кваліфікації військових злочинів, що вчинюються протиборчими сторонами збройного конфлікту, створює певні складнощі для правозастосовної практики і їх розслідування. Джерела міжнародного кримінального права специфічні, і, враховуючи їх гібридний характер, міжнародне кримінальне право

Written by БОРОВИК Ірина Олександрівна, студентка юридичного факультету ДДУВС (м. Дніпро)
Wednesday, 01 June 2022 12:11

оперує широким колом джерел, що виникають з інших правових галузей, у зв'язку з чим можна виділити ті самостійні галузі права, які одночасно є джерелами міжнародного кримінального права.

Список використаних джерел:

1. Cassese A. International Criminal Law, 2003. P. 53.
2. Schabas W. The U.N. International Criminal Tribunals: The Former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone. Cambridge University Press, 2006. P. 110.